

Motion till riksdagen

1987/88:Fö530

av Karin Söder m. fl. (c)

om sårbarheten i storstadsområden

Närmare 40 % av Sveriges befolkning bor i de tre storstadsområdena, Stockholmsregionen, Göteborgsregionen och Malmöregionen. Hälften av dessa storstadsbor återfinns i sin tur i Stockholmsområdet. En lång rad för hela landet livsviktiga funktioner finns också samlade i storstadsområdena. Samtidigt utgör storstäderna särskilt sårbara miljöer i krigs- och krislägen.

Storstadsområdena är av naturliga skäl i hög grad beroende av tillförsel utifrån av livsmedel. Det gör att utan väl fungerande kommunikationer kan mycket snabbt en livsmedelskris uppstå. Samtidigt är en stor del av Sveriges resurser för distribution, lagring och delvis beredning av livsmedel koncentrerade till storstadsområdena. Landets fyra största kvarnar ligger i storstäderna, två av dem i Stockholm. Också en stor del av bagerikapaciteten finns där. De stora grossistföretagen inom dagligvaruområdet har sina viktigaste centrallager i storstadsområdena. En utslagning av kommunikationssystemen i och omkring storstäderna skulle därför lätt kunna skapa livsmedelskris såväl i storstäderna själva som i andra delar av landet.

Kommunikationssystemen i och omkring storstäderna är givetvis av central betydelse för deras funktionsförmåga. Samtidigt är i synnerhet Stockholm och delvis också Göteborg belägna geografiskt så att det finns många känsliga punkter i form av broar och tunnlar. För Stockholms vidkommande passerar t. ex. all landtransport mot syd och sydväst genom Södertälje.

Elförsörjningen är ett annat känsligt område. Elberoendet för bostadsuppvärmning har vuxit kraftigt under senare år. Även oljeeldning kräver el för att fungera men den ökade användningen av elvärme har lett till dramatiskt ökade effektbehov. Kärnkraftens roll är härvidlag ett särskilt problem eftersom det kan visa sig nödvändigt att stänga av kärnkraftverken i kris- eller krigsläge.

Elen är därtill den ledande energikällan för de allra flesta verksamheter. En stor del av kommunikationssystemet är beroende av el, industrier och kontor likaså. Möjligheten att nå ut med information via radio och TV är också elberoende. Exempelen kan mångfaldigas.

Den ökade datoranvändningen skapar nya former av sårbarhet. Allt fler system i vårt samhälle är beroende av datorer för att alls fungera. Det kan gälla kommunikationssystem, produktionssystem, informationssystem och olika former av service till människorna. Datorsystemen är utsatta för en rad hot i kris- och krigssituationer. En utslagning av elsystemet innebär att också datasystemen upphör att fungera. En kärnvapenexplosion, även långt utanför vårt eget territorium, kan leda till en elektromagnetisk chock som

slar ut alla datasystem. Möjligheterna finns att sabotera datasystemen genom s. k. datavirus och andra liknande programmeringsåtgärder.

Mot. 1987/88
Fö530

Förutsättningarna för att ta hand om människor i katastrofsituationer är extra komplicerade i ett storstadsområde. Det faktum att familjemedlemmar ofta är starkt splittrade under dagtid och det ganska svaga sociala nätverket bidrar till detta. Den bristfälliga skyddsrumsutbyggnaden är en annan orsak till oro. Enbart i Storstockholm fattas det ca 400 000 skyddsrum.

Storstadens sårbarhet kan bli akut av många anledningar. Den mest dramatiska och svårbemästrade är naturligtvis direkta krigshandlingar. Men man kan också tänka sig allvarliga krissituationer i fredstid. Tänkbara orsaker kan vara större naturkatastrofer, sabotageaktioner i stor skala i ett politiskt skymningsläge, kärnkraftskatastrofer i exempelvis Barsebäck eller Forsmark vid ogynnsamma väderbetingelser, gasolyckor och andra kemikalieolyckor etc. Riskmomenten är tillräckligt många för att motivera en seriös debatt.

Det är viktigt med en konstruktiv och öppen debatt om sårbarhetsproblemen inte minst i våra storstadsområden. Diskussion om sårbarhet och olika typer av förebyggande åtgärder ingår givetvis i all försvarsplanering. Sårbarhetsdebatten behöver dock breddas och mera, än att vara en fråga om olika typer av reservförfaranden, komma att handla om hur vi bör forma våra storstadsområden för att de skall bli mindre sårbara och mindre utsatta.

Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) har i uppdrag att bevaka frågor av det slag som berörs här. Med hänsyn till problemens allvar och komplexitet finns det behov av en mer omfattande specialstudie om sårbarhetsproblemen i våra storstadsområden. Detta arbete borde ha så offentlig karaktär som är möjligt av säkerhetsskäl.

Hemställan

Med hänvisning till vad vi anført hemställer vi
att riksdagen begär att regeringen ger ÖCB i uppdrag att genomföra en specialstudie om sårbarhetssituationen i landets tre storstadsområden.

Stockholm den 20 januari 1988

Karin Söder (c)

Ulla Tillander (c)

Rune Thorén (c)

Pär Granstedt (c)